

ندای اصفهان

درس خارج فقه و اصول آیت الله مهدوی مدرسه علمیه صدر بازار

کد خبر: 133592

29 اسفند 1399 در ساعت 7:51 ق.ظ

ندای اصفهان- حجت الاسلام جواد جلوانی

(مدرسه علمیه صدر بازار اصفهان)

در ادامه تقریر درس خارج فقه آیت الله سید ابوالحسن مهدوی (حفظه الله) و حواشی بر کتاب عروه الوثقی مورخ دوشنبه ۲۰/۱۱/۹۹ به نظر طلاب و علاقه مندان می رسد.

جهت دریافت دروس قبلی اینجا را کلیک کنید.

کتاب الصلاة- فصل فی الصلاة المسافر- احکام نماز مسافر- شرط سوم قصر نماز - مسئله ۲۲ و ۲۳ و ۲۴

***

بسم الله الرحمن الرحيم.

شرط سوم برای این که نماز در سفر قصر بشود آن است که قصد مسافت استمرار داشته باشد. اگر استمرار نداشت حالت هایی پیدا می کند که یک حالتش این است که گاهی قبل از بلوغ اربعه الفراسخ از قصد مسافت عدول می کند، دو فرسخ رفته و یک مرتبه عدول می کند یا عدول نمی کند و تردد پیدا می کند که اصلاً ادامه بدهم یا نه؟ به یک مشکلاتی می خورد مثلاً در مسیر برف آمده و سختی های راه را که می بیند مردد می شود که برود یا نرود. این دیگر قصد مسافتش بهم خورده و بنابراین نماز را تمام می خواند.

مورد دیگر این است که بعد از بلوغ اربعه الفراسخ عدول یا تردید پیدا کرد؛ بعد از بلوغ اربعه اگر عازم بود که دیگر برنگردد و می خواهد همان جا بماند یا حتی اقامت بکند، او نمازش کامل است به خاطر این که ملفتاً نمی تواند هشت فرسخ را داشته باشد و همچنین اگر متردد در اصل عود و یا عدم عود بود (ما راجع به کلمه عدم عود بعداً نکته ای داریم) فعلاً سید می فرمایند اگر متردد بود بعد از این که به چهار فرسخ رسید آیا برنگردد یا برنگردد او هم نمازش کامل است و همچنین اگر می خواست برگردد لکن بعد از نیت اقامه عشره ایام که خود این اقامه عشره ایام مسافت را منقطع می کند، لذا باز نماز کامل است. اما اگر عازم بر عود بود و نیت اقامه عشره ایام را نداشت و به چهار فرسخ هم رسیده در این صورت نماز شکسته است ولو لم یرجع لیومه حتی اگر بقیه متردداً تا ثلاثین يوماً همین طور مردد است، می گوید من اگر کارم حل بشود برمی گردم اما کارش حل نمی شود، یک روز و دو روز و کم کم به ده روز می رسد ولی نیتش اقامه ده روز نبود اینکه متردد است تا سی روز هم اگر تردد پیدا بکند نماز شکسته است و بعد از سی روز ولو یک روز اگر بماند دیگر باید نماز را کامل بخواند ولو یک روز بیشتر هم نماند.

در این فرمایش سید ما سه مطلب داریم؛

می فرمایند که گاهی می شود که مقصد شخص یک مکانی است مثلاً شهر خاصی را در نظر دارد و به آن شهر می رود، اگر آنجا چهار فرسخ یا بیشتر شد طبق بحث هایی که شد نماز شکسته است. گاهی شخص از آن مقصد عدول کرده و نیت می کند که به یک روستای دیگر و یک مقصد دیگر برود. ولیکن از اول یکی از این دو تا یا مثلاً یکی از این پنج تا را نیت داشت، می گویند این کافی است و استمرار قصد وجود دارد ولو این که اول می خواست در این شهر برود، نزدیک آنجا که رسید عدول داد و گفت به شهر دیگر می روم و بعد این جا می آیم یا اصلاً دیگر این جا نمی روم. همین اندازه که یک نوع کلی از مقصد در ذهنش بود که چه شهر اول و چه شهر دوم باشد هر دو چهار فرسخ به بالا بود این عدول از شهر اول به شهر دوم ضرر نمی زند. فقط باید معیارمان را دقت بکنیم که بگوییم: به شرطی که مجموع مقداری که سفر کرده است و مقداری که باقی مانده است به چهار فرسخ یا بیشتر برسد، آن وقت نماز را شکسته می خواند ولو عدول بدهد.

گاهی مثال این طوری است که از اول سفرش قصد نوع داشت نه این که بخواهد عدول بدهد، این مسیری که دارد می رود مسیری است که به دو شهر منتهی می شود و مثلاً مسیر تا سه فرسخ مشترک است و بعد به یک دو راهی می رسد که یکی طرف راست و یکی طرف چپ می رود. این آقا نوع را نیت دارد و بالاخره می خواهد یکی از این دو شهر را برود اما شهر مشخصی را نیت نکرده است، می گوید وقتی به دو راهی رسیدم آن جا تصمیم می گیرم که از کدام طرف بروم، و این فرد هم بعد از اینکه به آنجا می رسد و تصمیم می گیرد که یکی را انتخاب بکند نمازش شکسته است.

ما سه مطلب در این فرمایش داریم، البته مطلب سوم ما روایت است.

نکته اول: ادله ای که می گوید نماز را شکسته بخوان زمانی که به حد ترخص به بعد رسیدی و قصد مسافت هم داشته باشید این ادله مطلق است. مطلق است یعنی هم شامل «قصد نوع مقصد» و هم «قصد شخص مقصد» است و باید دقت بکنیم که معیار از سفر بُعد عن الوطن هست. صدق سفر و مسافر بر این شخص هست و این صدق می کند چه حالا شهر دست راستی را برود یا شهر دست چپی را برود و همه ادله که از سه طریق خدمتتان گفتم بعد عن الوطن، صدق مسافر عرفاً و یکی هم خفای اذان و جدران همه این ها در مانحن فیه موجود است که فرقی نمی کند که قصد نوع مقصد یا شخص مقصد باشد.

نکته دوم: بعضی ایرادهایی گرفته اند و بعضی ممکن است بگویند که دلیل داریم که باید قصد را «عند الخروج من المنزل» داشته باشد. جواب می دهیم که آن ادله ای که می گوید عند الخروج من المنزل مقابل کسی است که قصد سفر ندارد و مردد در اصل سفر است و آن به درد آن جا می خورد نه به درد بحث ما که می داند چهار فرسخ برود اما نمی داند که شهر «الف» را می خواهد برود یا شهر «ب» را می خواهد برود. اما علم اجمالی دارد که یکی از این ها را می خواهد برود.

همچنین بعضی اشکال گرفته اند که در مانحن فیه ادله ای که می گوید استمرار قصد سفر معتبر است چه می شود؟ جواب می دهیم آن ادله ای که می گوید استمرار می خواهیم در مقابل کسی است که می گوید من دیگر استمرار قصد ندارم و مردد هستم که اقامت بکنم یا برگردم، به چهار فرسخ هم رسیده لذا آن ادله جای دیگر را دارد می گوید و کاری به بحث ما ندارد. بحث ما این است که مقصد خاصی را مثلاً شهر الف نیت داشته بعد منصرف شد و عدول به شهر دوم داد و فرض هم این است که هر دو کفایت می کند، مقداری از مسافت را رفته است و مقداری که مانده است اندازه چهار فرسخ یا بیشتر می شود. عرض کردم این ها صدق سفر و مسافر در مانحن فیه هست.

نکته سوم: صحیحه مروزی هست؛ همان روایت چهار باب دو که خواندیم. ببینید روایت این است: آن لحظه ای که خارج شد ملاک این است که این اراده را دارد به دو فرسخ که رسید نیتش این بود که دیگر آن جا نرود یا به دو فرسخ دیگری که شهر ب باشد رفت. حضرت فرمود که باید نماز را شکسته بخواند.

مسئله ۲۳: اگر در اصناف مردد شد و دو مرتبه عود به جزم در نیت کرد؛ این طور می‌گوییم: دو فرسخ رفته بود بعد نیم ساعت مردد شد که آیا تا چهار فرسخ بروم یا نروم؟ دو حالت دارد؛ این نیم ساعت گاهی قبل از این است که طی مسافت بکند که من مثال می‌زنم که سر دو فرسخی نشسته بود و داشت با رفقاییش حرف می‌زد، یک تکه وقت مردد شد اما در این تردید طی مسافت نکرد، این صورت اول است.

صورت دوم می‌گوید همین‌طور که تردید داشت یک مقدار راه هم طی کرد مثلاً یک کیلومتر یا دو کیلومتر رفت و در این دو کیلومتر تردید داشت سپس دوباره به جزم خودش برگشت، این صورت دوم است.

در صورت اول که نشسته بود و طی مسافت نکرد و تردید داشت و بعد دوباره جزم به ادامه پیدا کرد، قطعاً نمازش شکسته است منتها نمازش شکسته است اگر مابقی مسافت باشد، یعنی از آنجا دو فرسخ رفته آن دو فرسخ را رها می‌کند اما از اینجا اگر چهار فرسخ برود و چهار فرسخ هم برگردد نمازش شکسته است.

حالا اگر به اندازه‌ی مسافت نبود، یعنی دو فرسخ بود: دو فرسخ رفته بود دو فرسخ دیگر هم سرش است و با همین شکل که گفتیم یعنی سر دو فرسخی طی مسافت نکرد و فقط نیم‌ساعت تردید پیدا کرد و دوباره جزم کرد، می‌فرمایند نمازش شکسته‌است اما احتیاط واجب جمع را ترک نکند.

اما در **صورت دوم** که دو کیلومتر در حالت تردید طی مسافت کرده: می‌گویند اگر بعد از این که جزم پیدا کرد به اندازه‌ی مسافت می‌رود ولو ملفتاً، او هم نماز را شکسته می‌خواند اما اگر این‌طور نیست و دو فرسخ دیگر می‌رود و برمی‌گردد او باید تمام بخواند. بعد می‌گویند البته اگر در جزم اولی با مابقی بعد از عود به جزم، اگر روی هم رفته هشت فرسخ بشود، چهار فرسخ برود و چهار فرسخ برگردد (ولیکن این دو کیلومتری را که این وسط رفته اسقاط بکنیم) فقط این حالت تردید را از آن منها بکنیم، اگر این به اندازه‌ی مسافت باشد آیا باز هم نماز شکسته بخواند یا نه؟ می‌گویند احتیاط به جمع است.

نکته اول: ما در صورت اولی با فرمایش سید تفاوت نظر داریم. در اولی که طی مسافت نکرده و دو فرسخ رفته بعد که دوباره جزم دوم پیدا می‌کند، در جزم دوم هم دو فرسخ برود نه چهار فرسخ. آن چهار فرسخی قطعاً نمازش شکسته است اما اگر دو فرسخ برود و دو فرسخ هم قبلاً رفته مجموع مسافت می‌شود. سید گفتند که مشکل است که بگوییم نماز شکسته است یا نه و بعد هم احتیاط واجب کردند که باید جمع بکنیم.

ما عرض می‌کنیم که اقوی آن است که شکسته بخواند. تنها مشکلی که این‌جا هست تعدد نیت مسافت است و این تعدد نیت که یک بار با یک نیت دو فرسخ آمده و یک بار با نیت دو فرسخ دیگر، به مسافت ضرر نمی‌زند و عرف می‌گوید که او مسافر است و ما نیازی به قصد واحد نداریم و چنین شرطی نداریم که این‌جا شک بکنیم.

نکته دوم: در صورت دوم که دو کیلومتر هم بین دو جزم راه رفته است؛ این جا می‌گوییم که دو فرسخی که اول رفته قطع شده است بنابراین نیاز به این هست که اگر ما در جزم دوم به اندازه چهار فرسخ به اندازه‌ی مسافت می‌رود ولو ملفتاً هشت فرسخ بشود پس نماز شکسته است و الا باید تمام بخواند.

نکته سوم: اگر مجموع در جزم اول با آنچه که در جزم دوم هست به اندازهی مسافت است ولیکن وسط کار راه رفته است (می‌گویند دو کیلومتر راه رفته است) این‌جا تقصیر مشکل است، اشکال ما این است که این‌جا هم نیت دو تا شده و هم سیر دو تا شده است. یک سیر اول است بعد وسطش تردید داشته و دو کیلومتر هم راه رفته است. عرف این را قطع و انقطاع می‌داند و

می‌گوید مسافت منقطع شده. این است که طبق نظر سید ما هم عرض می‌کنیم احتیاط واجب آن است که نماز را جمع بکند مگر این که سیر دو کیلومتر نباشد، چند قدم باشد، اگر عرفاً کم باشد این ضرر به تقصیر نمی‌زند و نماز قطعاً شکسته است. مثلاً چند قدم با دوستان خودش در حال سیر مشاوره می‌کند و در مشاوره تردید دارد که برگردیم یا برنگردیم، این را نباید بگوییم که ضرر می‌زند گرچه سید اصلاً این استثنا را ذکر نکردند و شایسته است این را بگوییم و بگوییم صدق سفر هست.

***

مسئله ۲۴: مختصراً عرض بکنم که اگر کسی نمازش را قصراً خواند قبل از اینکه عدول از قصدش بکند، و بعد که عدول می‌کند واجب نیست این نمازی که قصراً خوانده‌است را اعاده بکند نه در وقت و نه در خارج وقت. دلیل صحیح زاره روایت یک باب ۲۳ جلد پنجم وسائل صفحه ۵۴۱، سألْتُ ابا عبد الله عن الرجل يخرج مع القوم في السفر يريد [يعني يريد السفر] - و دَخَلَ عليه الوقت [مثلاً ظهر شد] وَ قد خرجَ من القرية على الفرسخين [دو فرسخ هم رفته یعنی حد ترخص را رسیده و دیگر دیوارهای شهر را نمی‌بیند و اذان را نمی‌شنود، حالا ظهر شد] فصلوا [یعنی نماز شکسته] وانصرف بعضهم في حاجت فلم يقض له الخروج، [یک مرتبه بعضی‌هایشان منصرف شدند و برگشتند] ما يصنع بالصلاة التي كان صلاها ركعتين؟ [این دو رکعتی را باید چه کار بکند آیا باید اعاده بکند یا نه؟ حضرت فرمودند:] تَمَّتْ صلاته و لا يُعِيد.

اما اول بحث امروز روایت دو از همین باب ۲۳ ذیل حدیث سلیمان اشاره کردم که می‌گوید باید اعاده بکند، ببینید عبارت این بود «ان كان قَصْرٌ ثُمَّ رَجَعَ عَنْ نِيَّتِهِ اعَاد الصَّلَاةَ» این دو با هم در تعارض هستند. ولی اصحاب همه اعراض از این اعاده کردند و اتفاق برخلاف این روایت دو دارند. تنها کسی که این روایت را پذیرفت شیخ طوسی هست که او هم در کتابش توجیه کرده و گفته روایت یک که می‌گوید اعاده نمی‌خواهد منظور خارج از وقت است و روایت دوم که می‌گوید اعاده کن منظور داخل وقت است. اما دلیلی برای چنین جمعی وجود ندارد و اصحاب هم از روایت صرف نظر کردند بنابراین بهتر این است که ما روایت را حمل بر استحباب بکنیم.

***

تصاویر زیر آرشیوی است.

انتهای پیام/

برچسب‌ها: جواد جلوانی، درس خارج فقه، سید ابوالحسن مهدوی، کتاب عروه الوثقی، مدرسه علمیه صدر بازار، نماز شکسته، نماز مسافر

برگرفته از ندای اصفهان: <https://nedayeesfahan.ir>

